

2. LABORATEGI-SAIOA

Iparra seinalatzen ez duen
iparrorratzaren misterioa

EKIN LANARI!

Zer behar dugu?

MATERIALA

- ☐ EVA gomazko orria

SEGURTASUN-NEURRIAK

- ☐ Esperimentu hau heldu batek gainbegiratu behar du une oro.
- ☐ Pilaren energia nahikoa da bonbilla pizteko behar den korrante elektrikoa sortzeko, baina ez du sortzen inori minik egiteko moduko korronterik.

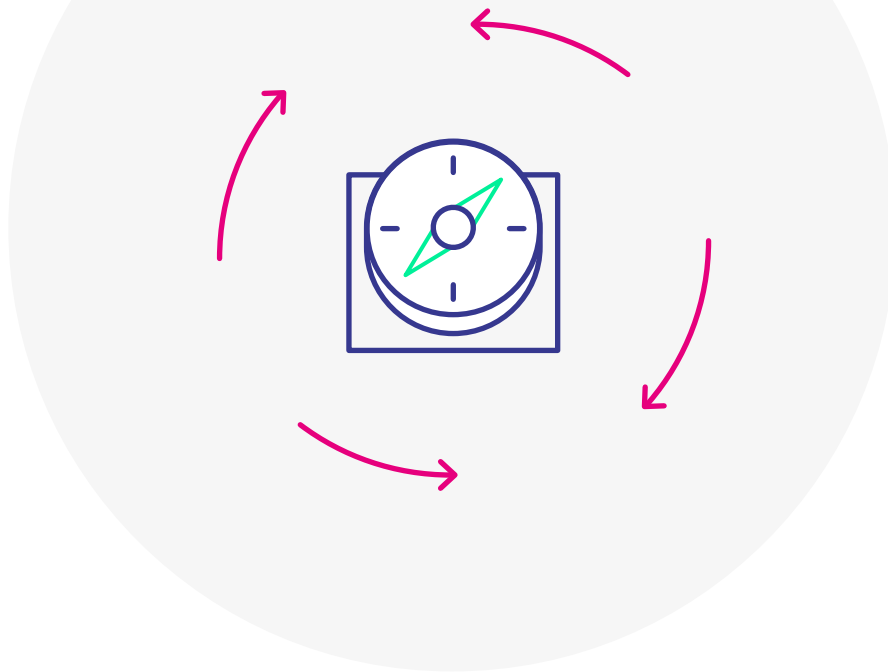
TRESNAK

- ☐ 4,5 V-ko pila
- ☐ Kable elektrikoa (3-15 cm-koa eta 1-100 cm-koa)
- ☐ Krokodilo-aho formako pintzak
- ☐ Bonbilla txikia (4 V - 0,4 A)
- ☐ Bonbilla-oinarria
- ☐ Iparrorratza
- ☐ Imana (adibidez, hozkailuan jartzen direnetakoa)

1.FASEA

Iparrorratz baten orratza mugitu.

- 1/ Iparrorratzarekin jolastu. Horretarako, eskuetan hartuko dugu, eta iparra ez den beste norabide bat seinalatzen ote duen ikusi.

1. FASEA

Zer berezitasun dauka iparrorratzaren orratzak?

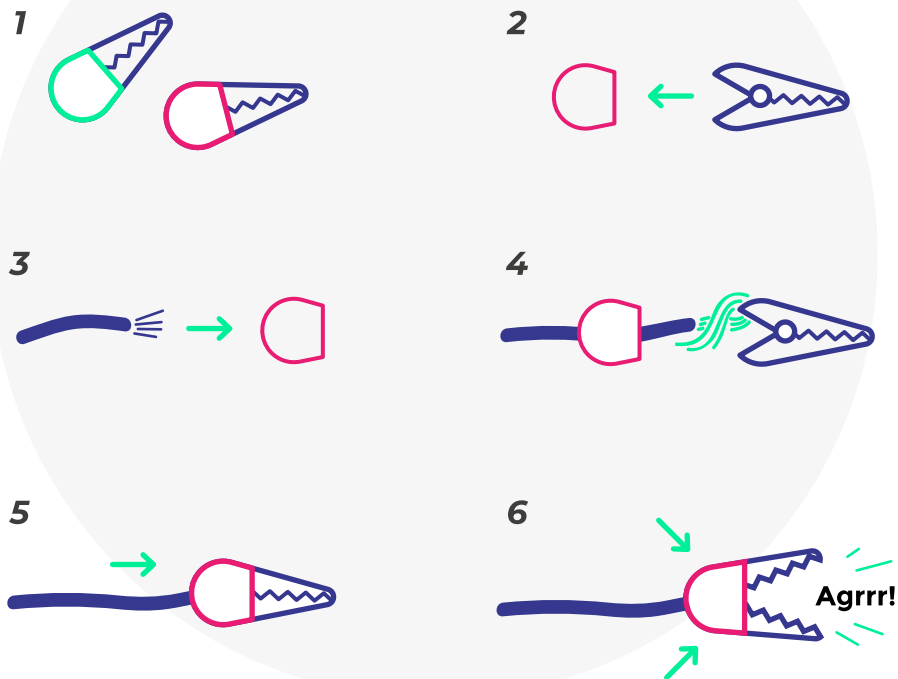
Zergatik seinalatzen du beti puntu bera?

IDATZI ERANTZUNA HEMEN

2.FASEA

Zirkuitu elektriko bat prestatu.

- 1/ Hona hemen erronka hau gainditzeko lagunduko digun pista bat: iparrorratzaren orratza mugitu ahal izateko, pila bat eta kable elektriko bat beharko ditugu.
- 2/ Zirkuitua muntatzen hasi aurretik, pare bat material prestatzea komeni da, esperimentua egitea errazagoa izan dadin.
  - 15 cm-nako hiru kableen puntei plastiko isolatzailea kendu. 1-1,5 cm-ko kable-zati bat utzi behar dugu plastiko isolatzailerik gabe.
  - Hatzak erabiliz, mutur banatako kobrezko harizpiak bihurtu, harizpirik solte gera ez dadin. Jarraian, mutur bakoitza pintza bati lotu eta plastiko isolatzailez estali, irudian agertzen den moduan.

3. FASEA

Nola erabil dezakegu pila hemen?
Nola funtzionatzen du zirkuitu elektriko batek?

- 1 /** Zirkuitu elektriko bat muntatu, iparroratzari nola eragiten dion ikusteko.
Zer elementu behar ditugu hura muntatzeko?

☐	_____	☐	_____
☐	_____	☐	_____
☐	_____	☐	_____

- 2 /** Zirkuituaren itxura marraztu, bai eta nola konektatuko ditugun
elementuak bonbilla piztu ahal izateko.
-

3.FASEA

- 3 / Zirkuitu elektrikoaren planoa prest daukagunez, hura probatzeko ordua da! Horretarako, EVA gomazko orria jarri azpian.
  - 4 / Dena konektatuta dagoenean, funtzionatzen al du?
  - 5 / Egin proba ikaskideen proposamenekin eta egiaztatu zer proposamenekin pizten den bonbilla.
-

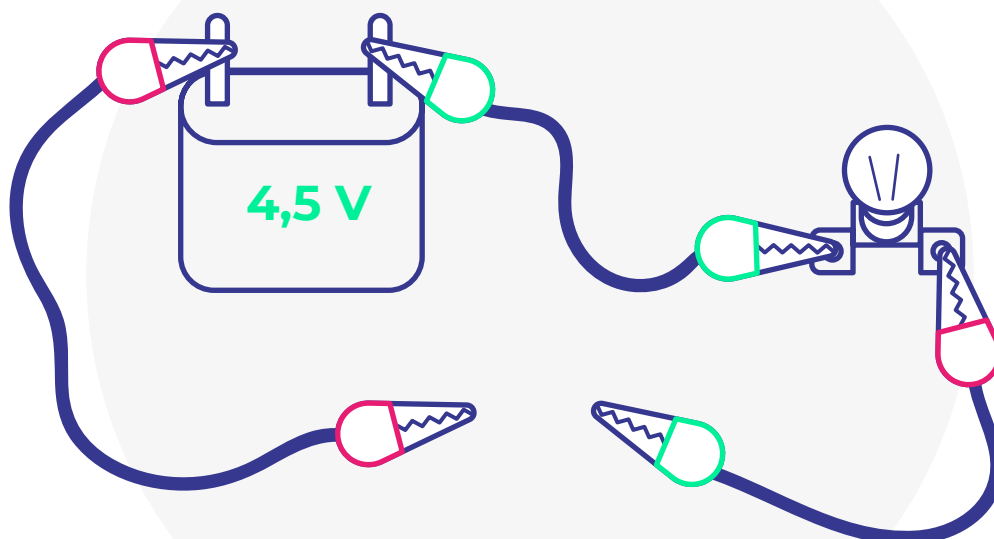
Zer gertatu behar da bonbilla piztuko bada?
Nola funtzionatzen du zirkuitu elektriko batek?

IDATZI ERANTZUNA HEMEN

3.FASEA

6 / Zirkuituak funtzionatzen duela egiaztatu ostean, etengailu bat gehitu, bonbilla piztu eta itzaltzeko.

- Horretarako, ordeztu bonbillaren oinarria pilarekin konektatzen duten kableetako bat bi kablez: bata bonbillaren oinarrira konektatu, eta bestea pilara. Irudikoa bezalako zirkuitu bat lortu behar dugu.
- Zirkuitua muntatu ostean, solte geratu diren krokodilo-aho formako bi pintzak lotu, zirkuituak behar bezala funtzionatzen duela eta zirkuitua itxita dagoenean bonbilla pizten dela ziurtatzeko.

7 / Hemendik aurrera, krokodilo-aho formako bi pintzak hainbat materialetara lotu. Ea zer gertatzen den kasu bakoitzean. Hona hemen erabil ditzakegun material batzuk:

• Papera	• Ura
• Egurra	• Zeramika
• Metala	• Grafitoa (arkatzaren mina)

3.FASEA

Zergatik pizten da bonbilla batzuetan bakarrik?

Zer eragin dauka material bakoitzak?

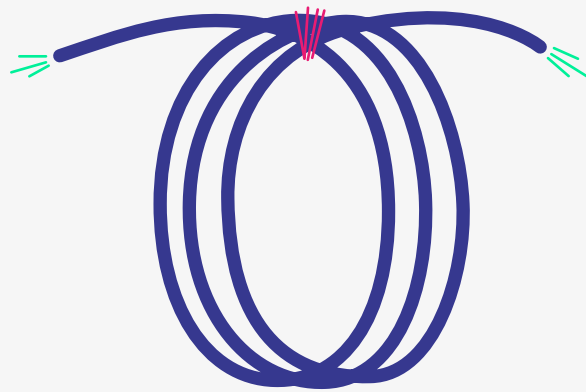
Ba al dago materialen propietate hori egunerokotasunean aplikatzerik?

IDATZI ERANTZUNA HEMEN

---

4. FASEA

Iparrorratza mugitu pila erabiliz.

- 1 / Zirkuitu elektronikoaren funtzionamendua ezagutzen dugunez, beste zirkuitu bat sortuko dugu, baina, oraingoan, sinpleagoa izango da, bonbillarik gabea. 1 m-ko kablea hartu eta bere baitan kiribildu, haril forma har dezan. Hura heltzeko eta mugitu ez dadin, brida bat, hari-zati bat edo alanbre-zati bat erabil dezakegu.
- 2 / Kable luzearen muturrak pilarekin konektatu. Horretarako, bi kable motz eta krokodilo-aho formako pintzak erabili.
- 3 / Zirkuitu itxia iparrorratzaren inguruan mugitu. Zer gertatzen da?
- 4 / Imana hartu eta, lehen bezala, iparrorratzaren inguruan mugitu. Zer gertatzen da orain?

4.FASEA

Zer gertatzen da zirkuitua martxan dela iparrorratzera gerturatzen badugu?

Eta imana gerturatzen badugu?

Zer indar aplikatzen zaio iparrorratzari kasu bakoitzean?

Nondik dator indar hori?

IDATZI ERANTZUNA HEMEN

AZALPENA!

Zientziari esker, lehen geure begiekin ikusi
ezin genuen hori ikusi ahal izan dugu!
Orain, misterioa argitzeko unea da.

**ZER FENOMENO IKUSEZINEN ONDORIOZ MUGITZEN
DA IPARRORRATZAREN ORRATZA?**

IDATZI ERANTZUNA HEMEN

ALBA SINKROTRIAREN PROIEKTUA

Babesleak:

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE CIENCIA,
INNOVACIÓN
Y TURISMO

CONSEJO REGULADOR
DE LA CIENCIA
Y LA TECNOLOGÍA